

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ İLE ALGILADIKLARI SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yrd. Doç. Dr. Hasan BOZGEYİKLİ

Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi / hbozgeyikli@erciyes.edu.tr

Dr. Hüseyin DOĞAN

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi/dogan99@gmail.com

Yrd. Doç. Dr. Abdullah IŞIKLAR

Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi / abdullah4238@erciyes.edu.tr

Öz

Üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırma genel tarama modelinde yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama araçları olarak "Mesleki Olgunluk Ölçeği" ve "Algılanan Sosyal Destek Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2008-2009 eğitim öğretim döneminde Konya'daki Fen Liselerinde eğitim gören lise son sınıf öğrencilerinden, tesadüfi eleman örnekleme yöntemi ile seçilmiş 275 öğrenci oluşturmaktadır. Verilerin analizinde, araştırmanın sürekli değişkenleri arasında ilişkilerin saptanması için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı; ölçeklerden alınan puanların cinsiyeye göre farklılaşp farklılaşmadıklarının tespiti için de ilişkisiz gruplar için t testi kullanılmıştır. Araştırma bulguları üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Üstün yetenekliler, Mesleki olgunluk, Algılanan sosyal destek,

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN GIFTED STUDENTS' CAREER MATURITY LEVELS AND THEIR PERCEIVED SOCIAL SUPPORT LEVELS

Abstract

This research observed the relationship between gifted students' career maturity levels and their perceived social support levels and it was conducted by survey method. "Career Maturity Scale" and "Perceived Social Support Scale" were used in order to gather data. The scope of the study is 275 students which were chosen by random sampling method were in Science high schools last year in Konya at 2008-2009 educational years. Pearson Moments Correlation Coefficient was used in order to determine the relationships between the constant variables and independent samples t test was used in order to determine the differentiation of scores taken from scales according to gender in data analysis process. There is a significant relationship between genius students' career maturity levels and their perceived social support levels according to research findings.

Keywords: Gifted Students, Career Maturity, Perceived Social Support

1. GİRİŞ

Her toplum içinde o toplumu yönetecek, sosyal, insani, ekonomik, siyasi ve güzel sanatlar alanında o toplumu yükseltecek belirli sayıda üstün yetenekli insanlar vardır. Bunların erken tanılanmaları, uygun bir şekilde eğitilmeleri, yeteneklerine ve kişilik özelliklerine uygun bir meslek alanına yönlentilmeleri, o toplum için büyük yararlar sağlamaktadır¹. Eğitimin temel işlevi bireysel yeteneğe işlerlik kazandırarak sahip olunan yeteneklerin uygun bir alanda kullanılmasını sağlamaktır. Bireysel farklılıklara uygun olarak düzenlenmiş bir eğitim-öğretim hizmeti şüphesiz ki hem bireyin toplum içinde uyumlu, yararlı ve mutlu bir birey olarak yaşamasına hem de toplumun gelişmesine olanak sağlar. Rogers'a² göre, kendine gerçekleştirme sürecinde olan bireyin en büyük özelliği yeteneklerini kullanabilmesidir. Yeteneklerini kullanabilen insanlar aynı zamanda üretken ve mutludurlar. Yeteneklerini kullanmayan bireyler ise büyük oranda mutsuz ve huzursuz olarak topluma uyum yapmaktan uzak, üretken olmayan bireylerdir. Üstün yetenekli bireyler, yaratıcılık, motivasyon ve zihinsel üstünlük bakımından akranlarından farklı olarak özel bir şeyler oluşturma yeteneğine ve tüm bu özelliklerin birleşimine sahip olan bireyler olarak tanımlanmaktadır³. Özellikle üstün yetenekli bireyler yeteneklerini kullanamadıklarında daha büyük sorunlarla yüz yüze gelmektedirler^{4,2}.

Üstün yetenekli bireyler genellikle çoklu yetenek ve ilgilere sahip oldukları için seçebilecekleri meslekler de bir o kadar çeşitlidir. Bu bireylerin seçebilecekleri meslek sayısının fazla olması onlar için bir avantaj gibi görünmektedir. Ancak bireyin yetenek ve ilgilerinin ya da seçebileceği mesleklerin sayısı arttıkça meslek seçimi kararı da o derece zorlaşmaktadır. Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma'ya⁵ ve Super'a⁶ göre meslek seçimi, hayatın belli bir döneminde bir anda verilen bir karar değildir. Bu karar gelişimsel bir süreç içinde verilen bir dizi kararın bileşkesidir. Mesleki gelişim kuramcıları, zihinsel, psiko-sosyal gelişim gibi meslek seçimi sürecini de çeşitli gelişim evrelerine ve bu evreleri de çeşitli gelişim basamaklarına ayırarak incelemişlerdir. Her bir mesleki gelişim evresi için bireyin kazanması gereken mesleki gelişim görevleri belirlemişlerdir. Mesleki gelişim görevi, toplum tarafından belirlenen, bireyin kazanması gereken bir takım mesleki tutumlar ve davranışlardır. Yine Super'a göre bireyin içinde bulunduğu mesleki gelişim dön-

¹ Doğan Çağlar; Üstün Zekalı Çocukların Özellikleri. I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2004.

² Carl. Rogers; A Theory of Therapy, Personality and Interpersonal Relationships as Developed in the Client-centered Framework. In (ed.) S. Koch, Psychology: A Study of a Science. Vol. 3: Formulations of the Person and the Social Context. New York: McGraw Hill, 1959

³ Joseph S. Renzulli; The Revolving Door Identification Model, CT:Creative Learning Press , Mansfield Center.,1981, s.12.

⁴ Barbara A. Kerr & Teresa. Fisher, Career assessment of gifted and talented. Journal of Career Assessment, 5(2), 1997, s. 229-241.

⁵ E.,Ginzberg, S.W. Ginzburg, S. Alexrad ve J.L., Henna; Occupational Choice: An Approach to a General Theory. New York: Columbia University Pres. 1951

⁶ Donald, Super; A Theory of Vocational Development. American Psychologist, 8, (4) 1953, s.185-190.

minden bir üst aşamadaki gelişim dönemine geçebilmesi, içinde bulunduğu mesleki gelişim dönemine ilişkin mesleki gelişim görevlerini yerine getirebilmesiyle mümkündür. Bireyin mesleki gelişim görevleriyle başa çıkma derecesi aynı zamanda onun kendisinden beklenen mesleki olgunluk düzeyinin de bir göstergesidir. Birey mesleki gelişim açısından olgunlaştıkça mesleki tutumları ve davranışları da gelişir. Bir başka ifadeyle birey, belli bir evrede mesleki gelişim görevleriyle başa çıkmada başarılı olduğu ölçüde mesleki olgunluğa ulaşmış sayılır.⁶

Her birey gibi üstün yetenekli bireylerin de her gelişim döneminde o gelişim dönemine özgü bir takım gelişimsel görevleri başarması beklenir. Mesleki olgunluk olarak ifade edilen bu durumu etkileyen çok değişik faktörler bulunmakta ve yetenek bu faktörlerin başında gelmektedir. Öğrenme ve problem çözme yetenek düzeyi yüksek olanların, düşük olanlara göre mantıklı karar verme becerilerinin daha güçlü olduğu görülmektedir⁷. Mesleki olgunluk ve yetenek ilişkisini araştıran bazı araştırmaların^{8,9} aksine yapılan birçok araştırma^{10, 11, 12, 13, 14, 15, 16} sonuçlarından çıkarılan ortak nokta mesleki olgunluk ile yetenek arasında orta düzeyde bir ilişkinin bulunduğudır.

Ülkemizde liselerde öğrenim yapan yaklaşık 15-18 yaşlar arasındaki öğrenciler mesleki gelişim kuramcılarının göre Araştırma Evresinin "*deneme basamağında*"dırlar. Öğrencilerden beklenen mesleki olgunluk düzeyine ulaşabilmeleri için öncelikle, meslek seçimiyle ilgili mesleki tutumları ve davranışları üstlenmeleri gerekmektedir. Ancak bu gençlerin kendilerinden beklenen bu mesleki tutum ve davranışları yerine getirebilmelerinde başta aileleri olmak üzere, okuldaki ve dışarıdaki arkadaşlarından ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal desteğin de oldukça etkili olabileceği söylenebilir. Çünkü her gelişim görevinin başarılması

⁷ Yıldız Kuzgun; Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım 2006

⁸ Philip.A. Perrone, W. Karshner, W. and R. Male; The career development needs of talented students: A perspective for counselors, 1979.

⁹ Phyllis Post-Kammer, ve Philip A Perrone; Career Perceptions of talented individuals: A Follow Up Study. Vocational Guidance Quarterly. 31, (3) 1983, s. 203-211.

¹⁰ Geoffrey I. Kelso; The relation of school grade to age and stages in vocational development. Journal of Vocational Behavior, 10, 1977, s. 287-301

¹¹ Kevin Kelly; Career maturity of young gifted adolescents: A replication study. Journal for the Education of the Gifted, 1992, 16, s.36-45.

¹² Kevin Kelly ve Nicholas Colangelo; Effects of academic ability and gender on career development. Journal for the Education of the Gifted, 13, 1990, s. 168-175.

¹³ Kevin R. Kelly ve Alex S. Hall; Career Development of young gifted adolescents: Relation of academic achievement, career interests, and gender to career decisiveness. In N. Colangelo, S. G. Assouline, & D.L. Ambrosion (Eds.), Talent development: Proceedings from the Henry B. & Jocelyn Wallace Research symposium Unionville, NY: Trillium Press, 1991, s.398-400.

¹⁴ Alvin. S Leung; Vocational identity and career choice congruence of gifted and talented high school students. Counselling Psychology Quarterly, 11, 1998, s. 325-335.

¹⁵ Anthony. D. Luzzo. Gender Differences in College Students' Career Maturity and Perceived Barriers in Career Development. Journal of Counselling & Development, Vol. 73.1995, s. 319-322.

¹⁶ Wut Wu, Vocational Interests and Career Maturity of Male High School Students Talented in Math and Science. Proc. Natl. Sci. Coun. ROC(D). Vol. 10, No. 3, ,2000, 137-143.

için olgunlaşma ve bireysel tercihlerin yanı sıra toplumdan algılanan sosyal destek de önemli bir ölçüttür. Algılanan sosyal destek, bireylerin önem verdikleri ve değerlendirmelerini kendileri için gerekli saydıkları kişiler tarafından sevdiği ve değerli buldukları yönündeki algılar olarak tanımlanmaktadır¹⁷. Algılanan sosyal destekle mesleki olgunluk arasında yürütülen birçok araştırma^{17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31} sonucunda hem üstün yetenekli öğrencilerin hem de diğer öğrencilerin çevrelerinden algıladıkları sosyal destekle mesleki gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Her ne kadar mesleki olgunlukla yetenek arasında anlamlı bir ilişki bulunsa da uygun şekilde yönlendirilmeyen, arkadaşlarından, öğretmenlerinden ve ebeveynlerinden gerekli sosyal desteği alamayan birçok üstün yetenekli öğrenci hedef belirlemede ve mesleki gelişim görevlerini başarma da zorluk yaşamakta ve

-
- ¹⁷ Lawrence H. Cohen, J., McGowan, S., Fooskas, and S. Rose, Positive Life Events and Social Support and the Relationship Between Life Stress and Psychological Disorder. *American Journal of Community Psychology*, 1984, 12(2), 567-587.
- ¹⁸ Aşkım Bayındır; Bireylerin mesleki olgunluk düzeyleri ile anne babalarının tutumlarını algılamaları arasındaki ilişki. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1999.
- ¹⁹ George J. L. Blackburn; The Effect of Three Types of Social Support on The Career Maturity of Undergraduate Students and The Effect of Vocational Identity on Final Outcomes (Courses, Instructor/Student Interaction, Peer Support). *DAI A 47/02*, 1986.
- ²⁰ Rayle O. Dixon; Self-concept, Social Support Systems, and Career Maturity of The Female College Student. *DAT AAT 3001439*, 2000.
- ²¹ Nilgün Elbir; Lise I. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2000.
- ²² Maureen E. Kenny; College Seniors' Perceptions of Parental Attachments: The Value and Stability of Family Ties. *Journal of College Student Development*, 1990, V31n1 Jan.
- ²³ Sar B. Khanand Sabir A. Alvi; Educational, Social and Psychological Correlates of Vocational Maturity. *Journal of Vocational Behavior*, 1983, v22n3 Jun
- ²⁴ Barbel Kracke; Parental Behaviors and Adolescents' Career Exploration. *Career Development Quarterly*, 1997, 45, 341-350.
- ²⁵ Anthony D. Luzzo; Gender Differences in College Students' Career Maturity and Perceived Barriers in Career Development. *Journal of Counselling & Development*, 1995, Vol. 73.319-322.
- ²⁶ Mustafa Otrar; Endüstri Meslek Liselerinde ve Çıraklık Eğitim Merkezlerinde Öğrenim Görmekte Olan 16-18 Yaş Grubundaki Ergenlerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Bazı Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 1997.
- ²⁷ N. Poll, The Role Of Social Support in The Career Decision-making of Urban Adolescents. *State University Of New York At Albany*. *AAT 3111338*. *DAI-A 64/11*, 2003
- ²⁸ Sherri Turner and Richard T. Lapan; Career Self-Efficacy and Perceptions of Parent Support in Adolescent Career Development. *The Career Development Quarterly*, 2002, Vol.51, 44-55.
- ²⁹ Mustafa Sürücü; Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2005
- ³⁰ Ali Rıza Yazar; Genel Lise ve Meslek Lisesi Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1997
- ³¹ Helen Widlansky; The Anticipation Of Graduation: Distress Among College Seniors As Mediated By Career Development, Social Support, Parental Attachment And Gender. *DePaul University, Department Of Psychology*. *DAI B 58/05 AAT 9734234*. 1997.

hatalı bir meslek seçimine yönelebilmektedirler. Hatta birçok öğrenci erken yaşta okulu terk etmek zorunda kalabilmektedirler³²

Üstün yetenekli öğrenciler özellikle bir de ergenlik döneminde iseler algıladıkları sosyal destek onlar için hayati önem taşımaktadır. Mesleki araştırma ve mesleki gelişim görevlerine ilişkin davranışları algıladıkları sosyal destekten daha yoğun etkilenebilmektedir. Ablard ve Parker'ın³³ yaptıkları çalışmanın bulgularına göre; akademik açıdan üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin tamamen akademik başarıya odaklanmış olduklarını, ebeveynlerin mükemmeliyetçi tutumlarının çocuklarının yüksek hedefler belirlemesini sağladığını, ebeveynlerin yüksek düzeydeki beklentilerinin üstün yetenekli çocukları olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur. Üstün yetenekli bireylerin aileleri sadece başarıya odaklandıkları için birçok üstün yetenekli birey ailelerinde olumsuz bir sosyal destek algılamakta ve mesleki tercihlerinde ve planlarında hata yapabilmektedirler.

Üstün yeteneklilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki yurt dışında çok sınırlı sayıda araştırmada ortaya konulmaya çalışılmış yurt içinde ise her hangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu açıdan yürütülen bu araştırmada özellikle ülkemizde üstün yetenekli öğrencilerin tercih ettiği ve eğitim aldığı Fen Lisesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destekle mesleki olgunlukları arasında bir ilişkinin olup olmadığı araştırmaya değer bir konu olarak görülmüştür ve bu araştırmanın konusunu oluşturmuştur. Diğer taraftan Fen lisesinde öğrenim gören üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ve sosyal destek algılarının cinsiyetleri açısından farklılaşma durumu da incelenmiştir.

2. YÖNTEM

Üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı bu çalışma genel tarama modelinde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu 2008-2009 eğitim öğretim döneminde Konya Fen Lisesi'nde, Hazırlık, 1., 2. ve 3. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler arasından tesadüfi eleman örnekleme metodu ile seçilen 130 kız (%47.2); 145 erkek (%52.7) toplam 275 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilere veri toplama araçları uygulanarak elde edilen veriler betimlenmiş ve bu veriler üzerinde istatistikî analizler yapılmıştır. Seçilen öğrencilerin not ortalaması 5 üzerinden 4.5 ve üzeridir.

³² Joseph S. Renzulli, and Sunghee Park; Giftedness and high school dropouts: Personal, family, and school-related factors (RM02168). Storrs, CT: The National Research Center on the Gifted and Talented, University of Connecticut, 2002.

³³ Karen. E. Ablard, and Wayne. D. Parker; Parents Achievement Goals and Perfectionism in Their Academically Talented Children, Journal of Youth and Adolescence, 1997, Vol.26,No.6 s.650-665,

2.1. Veri Toplama Araçları

2.1.1.1 Mesleki Olgunluk Ölçeği (MOÖ): Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini ölçmek amacıyla Kuzgun ve Bacanlı³⁴ tarafından lise öğrencilerinin (14-18 yaşlar arasındaki) mesleki olgunluk düzeylerini ölçmek amacı ile geliştirilmiştir. Ölçek öğrencilerin kendileri tarafından puanlanıp yorumlanabilecek şekilde hazırlanmıştır. MOÖ Super'in⁶ benlik kavramı kuramına dayanılarak geliştirilmiştir. Bunun için Super ve Overstreet³⁵ tarafından belirlenmiş olan "bir mesleki tercihi billurlaştırma" mesleki gelişim görevinin kazanılması için gereken 11 mesleki tutum ve davranıştan 8'ini ölçebilecek maddeler Kuzgun tarafından geliştirilmiştir³⁴. MOÖ, beşli derecelmeli Likert tipi ve 40 maddeden oluşan bir ölçektir. Maddeler; "Bana hiç uygun değil", "Bana pek uygun değil", "Bana biraz uygun", "Bana uygun" ve "Bana çok uygun" şeklinde cevaplanmaktadır. Maddelerin tümüne ilişkin sayısal değerler 1-2-3-4-5 şeklindedir. Ölçekteki maddelerden 19'u olumlu 21'i olumsuz ifadeden oluşmaktadır. Olumlu ifadeler doğrudan olumsuz ifadeler ise tersine değerlendirilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan mesleki olgunluk düzeyinin yüksek olduğunu, düşük puan ise mesleki olgunluk düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir.

MOÖ'nin güvenilirlik çalışması iç tutarlılık ve kararlılık katsayıları hesaplanarak yapılmıştır. Lise 1, 2 ve 3. sınıf öğrencilerinin ölçekten aldığı puanlar üzerinden hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı $\alpha = .89$ bulunmuştur. Ölçeğin kararlılık katsayısı testin tekrarı yöntemi ile hesaplanmıştır. Kararlılık katsayısı $.82$ bulunmuştur. Bu güvenilirlik katsayılarının mesleki tutum ve davranışları ölçmek için yeterli olduğu kanısına varılmıştır³⁴. Bu araştırma için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı ise $.85$ olarak bulunmuştur.

2.1.1.2 Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ-R): Araştırmada öğrencilerin arkadaş, aile ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek düzeylerini belirlemek için Yıldırım³⁶ tarafından geliştirilmiş olan özgün Türkçe Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ-R) kullanılmıştır. ASDÖ-R'nin Aile Desteği (AİD), Arkadaş Desteği (ARD) ve Öğretmen Desteği (ÖGD) olmak üzere üç alt ölçeği bulunmaktadır. Birinci alt boyutta 20, ikinci alt boyutta 13, 3. Alt boyutta 17 madde toplam 50 madde bulunmaktadır. Her bir alt boyutta ters puanlanan bir madde mevcuttur. ASDÖ-R 3 derecelmeli (1=Hiç Uygun Değil, 2= Kısmen Uygun, 3= Oldukça Uygun) likert tipi bir ölçektir. ASDÖ-R'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları 660 (kız: 315, Erkek: 345) öğrenci üzerinde yapılmıştır. Her alt ölçek kendi içinde puanlanabildiği gibi, elde edilen puanların toplanmasıyla bireyin genel sosyal destek düzeyine ilişkin bir tek puan da elde edilmektedir. Bu çalışmada yukarıda da belirtildiği gibi lise öğrencilerinin ASDÖ'nin aile, arkadaş ve öğretmenden algılanan sosyal desteği ölçen 3 alt ölçeği kullanılmıştır Bunun yanı sıra bu öğrencilerin bu üç alt ölçekten aldıkları toplam (genel) sosyal destek düzeyleri de ölçülmüş-

³⁴ Yıldız Kuzgun., ve Feride Bacanlı; Lise Öğrencileri İçin Mesleki Olgunluk Ölçeği El Kitabı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005.

³⁵ Donald E. Super and Phoebe L. Overstreet; The Vocational Maturity of the ninth-Grade Boys. New York: Teachers Collage. Colombia University. 1960.

³⁶ İbrahim Yıldırım, Algılanan sosyal destek ölçeğinin revizyonu. eğitim araştırmaları. Eurasian Journal of Educational Research., 2004, 17, 221-236.

tür. Bu nedenle araştırmada genel sosyal destek düzeyi ifadesi bu üç alt ölçekten alınan toplam sosyal destek puanını ifade etmektedir. ASDÖ-R'nin Güvenirligi, ASDO-R'nin tümü için Alpha güvenirlilik katsayısı .93, AİD için .94, ARD için .91, ÖGD .93, bulunmuştur.

2.2 Verilerin Analizi

Verilerin analiz edilmesinde değişkenler arasındaki ilişkinin ortaya konulabilmesi için Pearson Momentler Korelasyon Katsayısı hesaplama yöntemi kullanılmıştır. Bununla birlikte aritmetik ortalama, standart sapma gibi betimsel istatistik tekniklerinden yararlanılmıştır. Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ve algılanan sosyal destek algılarının cinsiyetleri açısından farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırma grubundaki üstün yetenekli öğrencilerinin mesleki olgunluk ve genel (aile, arkadaş ve öğretmenden algıladıkları) sosyal destek puanlarına ilişkin ortalama standart sapma, ve N değerleri ile ilgili betimsel istatistikler Tablo-1'de sunulmuştur.

Tablo-1. Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk ve Genel (Aile, Arkadaş ve öğretmenden Algıladıkları) Sosyal Destek Puanlarına İlişkin Betimsel Veriler

Ölçekler	N	X	ss
Mesleki Olgunluk	275	162.20	10.41
Aileden Algılanan Sosyal Destek	275	50.50	7.56
Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek	275	30.74	6.53
Öğretmenden Algılanan Sosyal Destek	275	44.55	7.47
Algılanan Genel Sosyal Destek	275	130.30	7.18

Tablo-1 incelendiğinde üstün yetenekli öğrencilerin; mesleki olgunluk puanlarının ortalamasının 162.20 (ss:10.41), aileden algıladıkları sosyal destek puanlarının ortalamasının 50.50 (ss:7.56), arkadaştan algıladıkları sosyal destek puanlarının ortalamasının 30.74 (ss:6.53), öğretmenden algıladıkları sosyal destek puanlarının ortalamasının 44.55 (ss:7.47), ve algılanan genel sosyal destek puanlarının ortalamasının ise 130.30 (ss:7.10) olduğu görülmektedir.

Üstün yetenekli öğrencilerinin mesleki olgunluk ve genel (aile, arkadaş ve öğretmenden algıladıkları) sosyal destek puanları arasındaki korelasyonlar Tablo-2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Mesleki Olgunluk ve Genel (Aile, Arkadaş ve Öğretmenden Algıladıkları) Sosyal Destek Puanları Arasındaki Korelasyonlar

		Mesleki Olgunluk
	r	.50*
Aileden Algılanan Sosyal Destek	P	.001
	N	275
	r	.53*
Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek	p	.001
	N	275
	r	.44*
Öğretmenden Algılanan Sosyal Destek	p	.001
	N	275
	r	.49*
Algılanan Genel Sosyal Destek	p	.001
	N	275

* p<.001

Tablo-2 incelendiğinde üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk puanı ve algılanan genel sosyal destek puanı arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.49$, $p<.001$). Bu bulgu üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ve genel (aile, arkadaş ve öğretmenlerinden algıladıkları) sosyal destek puanları yükseldikçe mesleki olgunluk puanlarının da yükseldiğini göstermektedir. Yine Tablo-2 incelendiğinde üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk ve aileden algılanan sosyal destek puanları arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.50$, $p<.001$). Bu bulgu üstün yetenekli öğrencilerin aileden algıladıkları sosyal destek puanları yükseldikçe mesleki olgunluk puanlarının da yükseldiğini göstermektedir. Bununla birlikte yine Tablo 2'ye baktığımızda üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk ve arkadaş-tan algılanan sosyal destek puanları arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.53$, $p<.001$). Bu bulgu öğrencilerin arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek puanları yükseldikçe mesleki olgunluk puanlarının da yükseldiğini göstermektedir. Ayrıca bu bulgu algılanan sosyal destek ölçeğinin mesleki olgunlukla en fazla ilişkili olduğu boyut olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin mesleki olgunluk ve öğretmenden algılanan sosyal destek puanları arasındaki ilişkiye baktığımızda, bu iki değişken arasında aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek düzeyine oranla düşük ama orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.44$, $p<.001$). Bu bulgu öğrencilerin öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek puanları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında orta düzeyde bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Tablo-2 incelendiğinde en yüksek ilişki arkadaştan algılanan sosyal destek kaynağı olduğunu bunu aileden algılanan ve öğretmenden algılanan sosyal destek kaynağının izlediğini söyleyebiliriz. Üstün yetenekli kız ve erkek öğrenciler arasında gözlenen bu farkların anlamlı olup olmadığı Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo-3. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Algılanan Sosyal Destek ve Mesleki Olgunluk Puanlarının cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin T testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	Std.Sapma	t	p
Aileden Algılanan Sosyal Destek	Kız	130	56.50	7.33		
	Erkek	145	52.50	7.79	3.68	.001*
Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek	Kız	130	34.80	6.65		
	Erkek	145	36.68	6.41	2.33	.065
Öğretmenden Algılanan Sosyal Destek	Kız	130	44.02	7.35		
	Erkek	145	43.10	7.59	1.64	.673
Algılanan Genel Sosyal Destek	Kız	130	135.32	7.20		
	Erkek	145	132.28	7.44	2.50	.001*
Mesleki Olgunluk	Kız	130	166.10	9.80		
	Erkek	145	158.30	11.02	5.24	.001*

* $p<.001$

Tablo 3'te cinsiyet ve algılanan sosyal destek puanları karşılaştırıldığında üstün yetenekli kız öğrencilerin algılanan sosyal destek puan ortalamaları 135.32, erkek öğrencilerinin ise 132.28 olarak bulunmuştur. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını ortaya koymak için bağımsız gruplar için yapılan t testi sonucu (2.50; $p<.001$) olarak bulunmuştur. Hesaplanan bu değer kız ve erkek öğrencilerin algılanan sosyal destek puanları arasındaki farkın .001 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Grupların aritmetik ortalamaları incelendiğinde farkın kızların lehine olduğunu görülmektedir. Bu sonuca göre üstün yetenekli kız öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeylerinin üstün yetenekli erkek öğrencilere oranla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte kızların aileden algıladıkları sosyal destek puan ortalamaları 56.50 iken; bu sonuç erkeklerde 52.50 olarak bulunmuştur. Erkek ve kızlar arasında göz-

lenen bu farkın anlamlı olup olmadığı bağımsız gruplar için uygulanan t testi ile analiz edilmiş ve t testi sonucu (3.68; $p < .001$) olarak bulunmuştur. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde çıkan farkın kızların lehine olduğu görülmektedir. Diğer taraftan üstün yetenekli öğrencilerin arkadaşları ve öğretmenlerden algıladıkları sosyal destek puanları arasında anlamlı bir fark gözlenmediği Tablo 4'te görülmektedir.

Üstün yetenekli kız öğrencilerin mesleki olgunluk puan ortalamaları ile üstün yetenekli erkek öğrencilerin mesleki puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını ortaya koymak amacıyla yapılan t testi sonucunda, üstün yetenekli kız öğrencilerin mesleki olgunluk puan ortalamaları 166.10, erkek öğrencilerin mesleki puan ortalamaları ise 158.30 olarak bulunmuştur. Kız ve erkeklerin mesleki olgunluk puanlarındaki gözlenen bu farkın anlamlı olup olmadığını ortaya koymak için yapılan t testi sonucu (5.24; $p < .001$) olarak bulunmuştur. Hesaplanan bu değer kız ve erkek öğrencilerin mesleki olgunluk puanları arasındaki farkın .001 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Kız ve erkek üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk puan ortalamalarına bakıldığında, bu farkın kızların lehine olduğu söylenebilir. Bu sonuca göre üstün yetenekli kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin üstün yetenekli erkek öğrencilere oranla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu söylenebilir.

4. TARTIŞMA

Üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ve sosyal destek algıları arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırma sonuçları üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki ($r=49$; $p < .001$) bulunduğunu ortaya koymuştur. Sürücü²⁹ tarafından normal öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada normal lisede eğitim alan öğrencilerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında da pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r=35$; $p < .001$) olduğu saptanmıştır. Sürücü²⁹'ün yaptığı araştırma bulguları ile bu çalışmanın sonuçları karşılaştırıldığında üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile sosyal destek algıları arasındaki ilişki düzeyinin normal öğrencilerin aynı özellikleri arasındaki ilişki düzeyinden yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç, üstün yetenekli öğrencilerin algıladıkları sosyal desteğin onların mesleki gelişimlerinde daha fazla rol oynadığı şeklinde düşünülebilir. Ayrıca bu sonuç yapılan birçok çalışmanın^{19, 20, 22, 23, 24, 30, 31} verilerini destekler niteliktedir.

Mesleki gelişim geniş zaman içinde oluşan bir gelişim sürecidir. Mesleki gelişim, bireyin genel gelişiminin bir parçası olarak düşünülmelidir. Bu süreçte, her şeyden önce, bireyin kişilik özellikleri ve benlik kavramı çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu süreçte kişilik özelliklerinin yanı sıra, bireyin geçirdiği yaşantılar, bulunduğu çevrenin özellik ve olanakları, çevreyle etkileşimi vb. de çok önemli görülmektedir. Mesleki gelişim ve mesleki seçimin önemli, ancak karmaşık bir süreç olduğu açıktır. Sosyal çevre ve kültürel organizasyon da mesleki gelişimde çok önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal destek, bireyin aile ve arkadaşları ile ilişkilerinde sorunlarını aşabilmesi, çevreye uyum sağlaması ve

psikolojik sağlığını sürdürülebilmesinde birey için vazgeçilmez temel bir ihtiyaç özelliği taşımaktadır.

Yürütülen bu çalışmada en fazla ilişki arkadaştan algılanan sosyal destek ile mesleki olgunluk arasında ($r=.53$; $p<.001$); en az ilişki ise öğretmenden algılanan sosyal destek ile mesleki olgunluk arasında ($r=.44$; $p<.001$) gözlenmiştir. Bu sonuç Buescher³⁷ yaptığı araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Bu çalışmada arkadaş kabulünün ve desteğinin mesleki gelişim üzerinde etkili olduğu ve aynı zamanda çevreden algılanan desteğin üstün yetenekli öğrencilerin hem yeteneklerini geliştirmede hem de onların sosyal gelişimlerini desteklemede önemli olduğunu ortaya koymuştur. Bu araştırma da gözlenen bu fark ergenlerin içinde buldukları gelişim döneminin özelliklerine bağlanabilir. Özellikle bu dönemdeki ergenlerin içinde buldukları gelişimsel dönemin özellikleri düşünüldüğünde akranların onların gelişimlerinde son derece etkili olması aşikârdır. Bir de bu öğrencilerin üstün yetenekli öğrenciler oldukları düşünüldüğünde bu etkinin daha da yoğun olması kaçınılmazdır.

Bir başka anlamlı ilişki ise aileden algılanan sosyal destek düzeyi ile mesleki olgunluk arasında ($r=.50$; $p<.001$) bulunmuştur. Bu sonuç aileden algılanan desteğin önemini ortaya koymaktadır. Bu sonuç Grant, Battle ve Heggoy³⁸ yaptığı araştırma verileri ile örtüşmektedir. Bu çalışmanın sonuçları da aileden algılanan sosyal desteğin bireyin mesleki gelişimini oldukça etkilediği yönündedir.

Bununla birlikte kızların algıladıkları sosyal destek puanı, erkeklere oranla anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Kızların algıladıkları sosyal destek puan ortalamaları $\bar{X}=135.32$; erkeklerin sosyal destek puan ortalamaları ise $\bar{X}=132.28$ olarak bulunmuştur. Bu puanlar arasındaki farkın anlamlılığı için yapılan bağımsız gruplar için uygulanan t testi sonucu ise ($t=2.50$; $p<.001$) anlamlı bulunmuştur. Bununla birlikte üstün yetenekli öğrencilerin aileden algıladıkları sosyal destek puanlarını karşılaştırdığımızda da kızların erkeklere oranla algıladıkları sosyal desteğin kızların lehine anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir ($t=3.68$; $p<.001$).

Bu bulgu Kenny'nin²² yaptığı araştırma sonuçları tarafından da desteklenmektedir. Kenny'nin²² üniversite son sınıf öğrencilerinin aile bağlılığı algılamaları, aile bağlarının değer ve tutarlılığının incelediği araştırmasının bulguları, erkeklerin sosyal destek konusundaki aile rolünü orta düzeyde, kızların ise oldukça yüksek düzeyde algıladıklarını göstermiştir.

Üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri karşılaştırıldığında ise; kızların mesleki olgunluk düzeylerinin, erkeklerin mesleki olgunluk düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. Kızların mesleki olgunluk düzeyleri $\bar{X}=166.10$;

³⁷ Thomas M. Buescher; Gifted adolescents. In N. Colangelo & G. A. Davis (Eds.), Handbook of gifted education (pp. 382-401). Boston: Allyn & Bacon, 1991

³⁸ Dale. F Grant, Dorothy. A. Battle, and Sennove. J. Heggoy, The journey through college of seven gifted females: Influences on their career related decisions. Roeper Review, 2000, 22, 251-260.

erkeklerin mesleki olgunluk düzeyleri ise $\bar{X} = 158.30$ olarak bulunmuştur. Erkeklerin ve kızların mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki gözlenen bu farka ilişkin uygulanan t testi sonucu (5.24; $p < .001$) anlamlı bulunmuştur. Bu sonuç Sürücü'nün²⁹ normal lise öğrencileri üzerinde yapmış olduğu araştırma verilerini desteklemektedir. Yürütülen bu çalışmada Sürücü'nün²⁹ yapmış olduğu bu araştırmadan farklı olarak üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ve algıladıkları sosyal destek düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Gassin, Kelly ve Feldhusen³⁹ yaptıkları başka bir araştırmada ise kızların lisede kariyer planlarının erkeklerinkinden daha kesin olduğunu ancak bu sonucun ilköğretim yıllarında gözlenmediğini belirtmiştir. Buna benzer bir sonucu da Kerr ve Cohn⁴⁰ erkeklerin kariyer ilgilerinin lise yıllarında daha belirgin olduğunu ileri sürmüştür. Benzer bir sonuç ise Kerr ve Maresh⁴¹ ve Kerr ve Sandro⁴² tarafından yapılan araştırmalarda bulunmuştur. Bu araştırmalarda hem kızların hem erkeklerin farklı kariyer ihtiyaçları gösterdiğini, her iki cinsin de ilköğretim düzeyinde yüksek düzeyde kariyer umularının çok geniş olduğu; ancak lise döneminde kızların birden bire kariyer seçenekleri ve emellerinin daraldığını, bununla birlikte kızların kariyer konusunda planlarının lise yıllarında daha net ve kesin olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu araştırmalar aynı zamanda toplumdaki mesleklerle ilişkin cinsiyet kalıp yargıların hem erkeklerin hem de kızların kariyer gelişimlerini etkilediğini ortaya koymuştur. Sözü edilen araştırmalarda kızların daha yüksek düzeyde mesleki olgunluk düzeyine sahip olmalarının nedeni kültür ve toplum tarafından kendilerine biçilen mesleki roller olduğu şeklinde yorumlanabilir. Leung, Conoley ve Scheel⁴³ de özellikle üstün yetenekli öğrencilerin prestiji yüksek olan mesleklere yöneldiklerini bulmuşlardır. Özellikle ülkemizde kızların genelde sağlık ve öğretmenliğe ilişkin mesleki alanlara yönlendirilmenin yapıldığını gözlenmektedir. Bu nedenle zaten belli bir meslek alanına doğal olarak lisenin başında yönelmiş olmaları muhtemeldir. Üstün yetenekli öğrencilere ise zaten bu rol en baştan biçilmekte ve prestiji yüksek olan mesleklere yönlendirmeler yapılmaktadır. Bu sonuç, Kerr ve Colangelo⁴⁴ tarafından yapılan araştırma tarafından da desteklenmektedir. Bu araştırmaya katılan her iki kız öğrenciden biri kariyer seçimlerini matematik ve fen bilimleri ile sınırlı tuttukları bulunmuştur. Bununla birlikte Young⁴⁵ ise ergenlik döneminde bulunan erkek ergenlerin kızlara göre yaratıcılık ve yeteneklerini geliştirmede daha üstün olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuç da erkeklerin

³⁹ Elizabeth A Gassin, K. R. Kelly, and J. F., Feldhusen, Sex differences in the career development of gifted youth. *School Counselor*, 1993, 41, 90-95.

⁴⁰ Barbara Kerr, and Sanford J.; Cohn, *Smart boys: Talent, manhood and the search for meaning*. Scottsdale: Great Potential Press. 2001

⁴¹ Barbara Kerr, and Susan E. Maresh, Career counseling for gifted women. In w.b. Walsh ve S.O. Osipow (Eds), *Career counseling for women* (pp. 43-85). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 1994.

⁴² Barbara Kerr, and Sodano Sandro; *Intellectually Gifted Students, Career Assessment with Intellectually Gifted Students*. *Journal of Career Assessment*, Vol. 11, No. 2, 2003, 168-186

⁴³ Alvin S. Leung, C. Conoley, and M.J. Scheel, The career and educational aspirations of gifted high school students: a retrospective study. *Journal of Counseling and Development*, 1994, 72, 298-303.

⁴⁴ Barbara A. Kerr, and Nicholas Colangelo; The college plans of academically talented students. *Journal of Counseling and Development*, 1988, 67, 42-48.

⁴⁵ Lee S. Young; The effects of Peers on The Academic and Creative Talent Development of a Gifted Adolescent Male, *The Journal of Secondary Gifted Education* 2002, Vol. XIV, NO:1 Fall.

daha geniş mesleki seçenek yelpazesi ile karşı karşıya olduğu bunu da mesleki cinsiyet rollerinin etkilediği söylenebilir.

Bu araştırma sonuçları üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluklarının yüksek düzeyde olduğunu ve bu değişkenle birlikte algılanan sosyal desteğinde birlikte değiştiğini göstermektedir. Schuler'ın da⁴⁶ belirttiği gibi özellikle üstün yetenekli ergenlerin en önemli danışma odağının sosyal ve duygusal destek olması bu açıdan çok manidardır. Bir diğer çalışmada ise Bosker, Kuyper ve Van der Werf⁴⁷ üstün yetenekli öğrencilerin normal öğrencilerden daha fazla sosyal desteğe ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Bu açıdan düşünüldüğünde üstün yetenekli öğrencilerin mesleki gelişimleri dikkatle planlanmalı, sunulan rehberlik hizmetleri onların yeteneklerini en iyi şekilde kullanabilecekleri şekilde doğru bir seçim yapabilecekleri şekilde özenle sunulmalıdır. Ayrıca üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimleri planlanırken çevreden algıladıkları sosyal desteğin onların mesleki gelişimleri ve olgunlukları üzerindeki etkileri göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ablard, Karen. E., and Wayne. D. Parker, Parents Achievement Goals and Perfectionism in Their Academically Talented Children, *Journal of Youth and Adolescence*, 1997, Vol.26,No.6 s.650-665,
- Bayındır, Aşkı, Bireylerin mesleki olgunluk düzeyleri ile anne babalarının tutumlarını algılamaları arasındaki ilişki. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi),1999.
- Blackburn, George J. L., The Effect of Three Types of Social Support on The Career Maturity of Undergraduate Students and The Effect of Vocational Identity on Final Outcomes (Courses, Instructor/Student Interaction, Peer Support). *DAI A 47/02*, 1986.
- Buescher, Thomas M., Gifted adolescents. In N. Colangelo & G. A. Davis (Eds.), *Handbook of gifted education* (pp. 382-401). Boston: Allyn & Bacon, 1991
- Cohen, Lawrence H., J., McGowan, S., Fooskas, and S. Rose, Positive Life Events and Social Support and the Relationship Between Life Stress and Psychological Disorder. *American Journal of Community Psychology*, 1984, 12(2), 567-587.
- Dixon, Rayle O., Self-concept, Social Support

⁴⁶ Patricia Schuler; Perfectionism in gifted children and adolescents. In M. Neihart, S. M. Reis, N. M. Robinson, & S. M. Moon (Eds.), *The social and emotional development of gifted children: What do we know?* Waco, TX: Prufrock Press. 2002, pp. 71-79.

⁴⁷ Henk Guldmond, Roel Bosker,; Hans Kuyper,; Van der Werf Greetje; Do Highly Gifted Students Really Have Problems? *Educational Research and Evaluation*, Volume 13, Number 6, December 2007 , pp. 555-568(14)

- Systems, and Career Maturity of The Female College Student. DAT AAT 3001439, 2000.
- Doğan, Çağlar, Üstün Zekalı Çocukların Özellikleri. I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2004.
- Elbir, Nilgün, Lise I. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2000.
- Gassin, Elizabeth A., K. R Kelly,., and J. F., Feldhusen,. Sex differences in the career development of gifted youth. *School Counselor*, 1993, 41, 90-95.
- Ginzberg, E., S.W. Ginzburg, S. Alexrad ve J.L., Henna, *Occupational Choice: An Approach to a General Theory*. New York: Columbia University Pres. 1951
- Grant, Dale. F, Dorothy. A. Battle, and Sennove. J. Heggoy, The journey through college of seven gifted females: Influences on their career related decisions. *Roeper Review*, 2000, 22, 251-260.
- Guldemon, Henk, Roel Bosker,, Hans Kuyper,, Van der Werf Greetje, Do Highly Gifted Students Really Have Problems? *Educational Research and Evaluation*, Volume 13, Number 6, December 2007 , pp. 555-568(14)
- Kelso, Geoffrey I., The relation of school grade to age and stages in vocational development. *Journal of Vocational Behavior*, 10, 1977, s. 287-301
- Kelly, Kevin, Career maturity of young gifted adolescents: A replication study. *Journal for the Education of the Gifted*, 1992, 16, s.36-45.
- Kelly, Kevin and Nicholas Colangelo, Effects of academic ability and gender on career development. *Journal for the Education of the Gifted*, 13, 1990, s. 168-175.
- Kelly, Kevin R. and Alex S. Hall, Career Development of young gifted adolescents: Relation of academic achievement, career interests, and gender to career decisiveness. In N. Colangelo, S. G. Assouline, & D.L. Ambrosion (Eds.), *Talent development: Proceedings from the Henry B. & Jocelyn Wallace Research symposium* Unionville, NY: Trillium Press, 1991, s.398-400.
- Kenny, Maureen E., College Seniors' Perceptions of Parental Attachments:The Value and Stability of Family Ties. *Journal of College Student Development*, 1990, V31n1 Jan.
- Kerr, Barbara A. & Teresa. Fisher, Career assessment of gifted and talented. *Journal of Career Assessment*, 5(2), 1997, s. 229-241.

- Khanand, Sar B. Sabir A. Alvi, Educational, Social and Psychological Correlates of Vocational Maturity. *Journal of Vocational Behavior*, 1983, v22n3 Jun
- Kracke, Barbel, Parental Behaviors and Adolescents' Career Exploration. *Career Development Quarterly*, 1997, 45, 341-350.
- Kuzgun, Yıldız, *Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım 2006
- Kuzgun, Yıldız ve Feride Bacanlı, *Lise Öğrencileri İçin Mesleki Olgunluk Ölçeği El Kitabı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005.
- Kerr, Barbara, and Sanford J., Cohn, *Smart boys: Talent, manhood and the search for meaning*. Scottsdale: Great Potential Press. 2001
- Kerr, Barbara, and Susan E. Maresh, Career counseling for gifted women. In w.b. Walsh ve S.O. Osipow (Eds), *Career counseling for women* (pp. 43-85). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 1994.
- Kerr, Barbara, and Sodano Sandro, Intellectually Gifted Students, Career Assessment with Intellectually Gifted Students. *Journal of Career Assessment*, , Vol. 11, No. 2, 2003, 168-186
- Kerr, Barbara A. , and Nicholas Colangelo, The college plans of academically talented students. *Journal of Counseling and Development*, 1988, 67, 42-48.
- Leung, Alvin S., C. Conoley, and M.J. Scheel, The career and educational aspirations of gifted high school students: a retrospective study. *Journal of Counseling and Development*, 1994, 72, 298-303.
- Leung, Alvin. S., Vocational identity and career choice congruence of gifted and talented high school students. *Counselling Psychology Quarterly*, 11, 1998, s. 325-335.
- Luzzo, Anthony. D., Gender Differences in College Students' Career Maturity and Perceived Barriers in Career Development. *Journal of Counselling & Development*, Vol. 73.1995, s. 319-322.
- Luzzo, Anthony D., Gender Differences in College Students' Career Maturity and Perceived Barriers in Career Development. *Journal of Counselling & Development*, 1995, Vol. 73.319-322.
- Otrar, Mustafa, *Endüstri Meslek Liselerinde ve Çıraklık Eğitim Merkezlerinde Öğrenim Görmekte Olan 16-18 Yaş Grubundaki Ergenlerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Bazı Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 1997.

- Perrone, Philip.A., W. Karshner, W. and R. Male, The career development needs of talented students: A perspective for counselors, 1979.
- Post-Kammer, Phyllis, ve Philip A Perrone, Career Perceptions of talented individuals: A Follow Up Study. Vocational Guidance Quarterly. 31, (3) 1983, s. 203-211.
- Poll, N., The Role Of Social Support in The Career Decision-making of Urban Adolescents. State University Of New York At Albany. AAT 3111338. DAI-A 64/11, 2003.
- Renzulli, Joseph S., The Revolving Door Identification Model, CT:Creative Learning Press , Mansfield Center.,1981, s.12.
- Renzulli, Joseph S., and Sunghee Park, Giftedness and high school dropouts: Personal, family, and school-related factors (RM02168). Storrs, CT: The National Research Center on the Gifted and Talented, University of Connecticut, 2002.
- Rogers, Carl, A Theory of Therapy, Personality and Interpersonal Relationships as Developed in the Client-centered Framework. In (ed.) S. Koch, Psychology: A Study of a Science. Vol. 3: Formulations of the Person and the Social Context. New York: McGraw Hill, 1959
- Schuler, Patricia, Perfectionism in gifted children and adolescents. In M. Neihart, S. M. Reis, N. M. Robinson, & S. M. Moon (Eds.), The social and emotional development of gifted children: What do we know? Waco, TX: Prufrock Press. 2002, pp. 71–79.
- Super, Donald, A Theory of Vocational Development. American Psychologist, 8, (4) 1953, s.185-190.
- Super, Donald E. and Phoebe L. Overstreet, The Vocational Maturity of the ninth-Grade Boys. New York: Teachers Collage. Columbia University. 1960.
- Sürücü, Mustafa, Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2005
- Turner, Sherri and Richard T. Lapan, Career Self-Efficacy and Perceptions of Parent Support in Adolescent Career Development. The Career Development Quarterly, 2002, Vol.51, 44-55.

- Yazar, Ali Rıza, Genel Lise ve Meslek Lisesi Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1997.
- Yıldırım, İbrahim, Algılanan sosyal destek ölçeğinin revizyonu. eğitim araştırmaları. Eurasian Journal of Educational Research,, 2004, 17, 221-236.
- Young, Lee S., The effects of Peers on The Academic and Creative Talent Development of a Gifted Adolescent Male, The Journal of Secondary Gifted Education 2002, Vol. XIV, NO:I Fall.
- Widlansky, Helen, The Anticipation Of Graduation: Distress Among College Seniors As Mediated By Career Development, Social Support, Parental Attachment And Gender. DePaul University, Department Of Psychology. DAI B 58/05 AAT 9734234. 1997.
- Wu , Wut, Vocational Interests and Career Maturity of Male High School Students Talented in Math and Science. Proc. Natl. Sci. Counc. ROC(D). Vol. 10, No. 3, ,2000, 137-143.